ప్రయోజకత్వం

★

శ్రీ బొమ్మిరెడ్డిపల్లి సూర్యారావు

గోపాలం పెళ్ళానికికూడా లోకువయిపోయాడు. లోకులకు మరీ లోకువయిపోయాడు. తను బి. ఏ. పాసయి, పన్నెండేళ్ళయి వుద్యోగం చేస్తున్నాడు. కాని గొఱ్ఱెతోకలా ఆ వుద్యోగానికి ఎదుగూ బొదుగూ లేదు. అంటే తనకి లేదన్న మాట. ఎనిమిదేళ్ళ కూతురు బడికి వెళుతూన్న పిల్లకదా! ఇంట్లో పడివుండే పెళ్ళానికి చీర కొనలేకపోయినా, పిల్లకి రెండు పరికిణీలయినా మంచివి కొనాలా మరి. అయితే ఈ రోజుల్లో బట్టలు కొనడమంటే మాటలా? ధరలు మండిపోతున్నాయి. "మొన్న కుట్టించిన చుక్కల పరికిణీ వుండాలిగా. అదేమయింది?" అన్నాడు గోపాలం చిరాగ్గా.

"మొన్నేమిటి మొన్న, ఆర్నెల్లయింది. ఇంకా కూచుంటుందా?" అన్నాది భార్య సావిత్రి. ఆరోజు సావిత్రి మనసు చాల చిరాకుగావుంది. పొద్దుటే పాలమనిషి పాతబాకీ తెమ్మని దెబ్బలాడి వెళ్ళింది. ఉట్టిమీద పెరుగు పిల్లి తిరగదోసింది. పెద్దపిల్లడికి జ్వరం తగిలింది. చేతివాడు, వెధవకి రెండేళ్ళైనా లేవు. కాని మహా పెంకి. మరుగుతూన్న కాఫీనీళ్లు కాళ్ళమీద పోసుకుని కాల్చుకున్నాడు. పెద్దపిల్ల కొత్తపరికిణీ కావాలని ఏడిచి నానా అల్లరీపెట్టి బడికి వెళ్ళడం మానేసింది.

"ఆర్నెల్లకే చిరిగిపోయిందా పరికిణీ?" అన్నాడు గోపాలం ఏం మాట్లాడాలో తెలీక.

"పరికిణీ అన్నది మరి చిరగదేమిటి? అదేం రాయా రప్పా?"

అవును మరి. రాధ బడిలో పలకమీద వుమ్మి తడిచేసి, చేత్తోరాసి పరికిణీతో తుడుస్తుంది. మట్టిలో చేతులుపెట్టి పరికిణీకి తుడుస్తుంది. దీన్నంతటినీ భరిస్తూ ఎంతకాలముంటుంది పరికిణీ అన్నది. అదేం రాయా రప్పా? గోపాలానికి కూతురిమీద కోపమొచ్చింది.

"వెధవముండ, బడి ఎగ్గొట్టడానికి ఏదో సాకు చూసుకుంటుంది. ఆ చిరిగిన పరికిణీ వేసుకువెళ్లు ఇవాళకి. ఫరవాలేదు." అంటూ కూతురిమీద కళ్లెర్రజేశాడు. రాధ మళ్ళీ ఏడుపుకి లంకించుకుంది.

"చిన్నముండ, దానిమీ దెందుకా కోపం. బడిలో నలుగురూ నవ్వుతారని దాని ఏడుపు," అంది సావిత్రి.

గోపాలాని కేమీ తోచలేదు. పిల్లల్ని కోప్పడితే ఇలా అంటుంది. ముద్దులాడితే, ఇలా ముద్దు చేసే వాళ్ళని పాడుచేస్తున్నా రంటుంది. ఏమిటి దారి? ఏమిటి మాట్లాడాలో తెలీక "సరేలే, సాయంత్రం బజారుకువెళ్ళి కుట్టించుకుందాం. ఏడవకు మరి" అన్నాడు రాధ చెయ్యి పట్టుకుని. "మహా కుట్టించారు లెండి! మీ చొక్కా కోటూ సంగతేదో మీరు చూసుకుందురూ చాలు! దాని సంగతీ, నాసంగతీ నే చూసుకుంటాను. లే, అమ్మా లే, ఏడవకు రేపు మామయ్యకు కబురుపెట్టి నాలుగు పరికిణీలు కుట్టిస్తాలే" అంటూ కూతుర్ని చేరదీసింది సావిత్రి.

"నా చొక్కా కోటూ విషయంతప్ప తక్కిన సంసారమంతా నీ తమ్ముడే భరిస్తున్నట్టు మాటాడతావేమిటి?"

"భరించినా వాడు భరించగలడు. వాడికేం మహారాజు, నాలుగొందలు జీతం" అంది సావిత్రి.

వాళ్ల తమ్ముడికి కలకత్తాలో ఏదో కంపెనీలో వుద్యోగం. రెండువంద లిస్తారు. సావిత్రి తన దగ్గిర కూడా నాలుగువందలని కోతలు కోస్తుంది. ఏదో, భోజరాజు మొహం చూస్తే కవిత్వం పుట్టేదిట, తన మొహం చూస్తే కోతలు పుడతాయి కాబోలు! రామ! రామ! ఏ మన్యాయం! అనుకున్నాడు గోపాలం.

"నేను రేపు మా అక్కయ్యగారింటికి వెళ్లి ఒక నెలరోజులుండి వస్తాను." అంటూ కూతురి రెక్కపట్టుకుని వంటింట్లోకి వెళ్లింది సావిత్రి. గోపాలానికి ఏమిటి మాట్లాడాలో తెలీక రెండు నిముషాలు ఆలోచించేడు. ఏం మాట్లాడితే ఏం ప్రమాదమోనని భయం.

సావిత్రి వంటింట్లోంచి తనకి వినబడేలాగ, "నిజంగా వాళ్ళ సంసారంచూస్తే ముచ్చటేస్తుంది. మా బావ హాయిగా నెలకు నాలుగైదువందలు తెచ్చి యింట్లో పోస్తాడు. మనకంటె ఎవరేనా నయమే యీ లోకంలో" అంది.

గోపాలానికి భార్యమీద కోపమొచ్చింది. "అయితే నువ్వుకూడా మీ బావదగ్గరకే వెళ్ళివుండ లేకపోయావ్." అందా మనుకున్నాడు. కాని అంతమాట అనలేదు. సావిత్రి ప్రతిరోజూ ఏదో విధంగా తన అసమర్థతను జ్ఞాపకం చేస్తూవుంటుంది.

సావిత్రిపుట్టింటివారు ఒకప్పుడు భాగ్య వంతులు. ఆవిడ తండ్రి ప్లీడరీ చేసి బాగా డబ్బు ఆర్జించి మరీ చచ్చిపోయాడు. కాని ఆ ఆస్తి చాల వరకు పోయింది. అయినప్పటికీ తన తండ్రి ప్లీడరీ చేశాడనీ, తన అన్నదమ్ములు, బంధువులు మంచి వుద్యోగాలు చేస్తున్నారనీ ఆవిడ గర్వం. తన భర్త తన కుటుంబహోదాకు తగినవాడు కాడని ఆవిడ అభిప్రాయం కాబోలు.

పెళ్ళయిన మొదటిరోజుల్లో భర్తంటే సావిత్రికి మంచి గౌరవ ముండేది. చదువుకున్నవాడనీ, పెద్ద వుద్యోగం చెయ్యగలడనీ కలలుకంది. కాని రానురాను అతనిలో నమ్మకం పోయింది. అతను బి. ఏ. పాసయాడన్న విషయం మరచిపోయింది. "అవును మరి, డబ్బు సంపాదించలేని తరువాత ఎందు కొచ్చిన చదువు, దిక్కుమాలిన చదువు" అన్నాడు గోపాలం. తను వొట్టి అప్రయోజకుడు. తన ప్రయోజకత్వమంతా పిల్లల్ని కనడం తప్ప యింకే ముంది? గోపాలానికి తనమీద తనకే జాలేసింది.

గోపాలం వీధిలో అరుగుమీద కూర్చుని తీవ్రంగా ఆలోచించేడు. తన స్థితి కళ్ళకు కట్టినట్టుంది. లోకంలో డబ్బు ఆర్జించలేనివాడు వొట్టి అప్రయోజకుడు; చెల్లనిరూపాయి. అయితే తనకీ సంగతి తెలియకకాదు. తను బి. ఏ. పాసయిన తరువాత పెద్దవుద్యోగం చెయ్యాలనీ దర్జాగా, హాయిగా బతకాలనీ ఎన్నో కలలు కన్నాడు. అయితే ఆ పెద్ద వుద్యోగం సంపాదించడ మెలాగో, డబ్బు ఆర్జించడ మెలాగో తెలియలేదు. తనకంటె తక్కువ చదువు కున్నవాళ్లు పెద్ద వుద్యోగాలు, ప్రమోషన్లు, ఎలా సంపాదిస్తున్నారు? డబ్బు ఎలా గడిస్తున్నారు? వాళ్లకి సిఫారుసులుండి వుంటాయి; లంచాలు కట్టి వుంటారు; అధికారుల యిళ్ళకు వెళ్లి సేవచేస్తారు; హాయిగా లంచాలు పుచ్చుకుంటారు. తనెందుకు చెయ్య కూడదు? ఛీ! ఇవన్నీ వెధవపనులు! అయితే ఏం? వాళ్లీ వెధవపనులుచేసి బాగుపడ్డారు. తను ముడిగట్టుకు కూర్చుని ఏమిటి సాధించేడు? పెళ్లాం చేత చీవాట్లు తప్ప!

తనతోబాటు చదువుకున్న విశ్వనాథం తాశీల్దారైనాడు. రంగనాథం వ్యాపారంచేసి కారు కొన్నాడు. తన తోడల్లుడు రామారావు గుమాస్తా పనిచేస్తూ అప్పుడే ఇల్లు కట్టించేడు. భూములు కొన్నాడు. పబ్లిక్‌గా లంచాలు పుచ్చుకుంటాడు. కాని ఆశ్చర్యం! వాడికి వూళ్ళో ఎంత గౌరవం! వీళ్లింతా డబ్బు ఎలా సంపాదిస్తున్నారు? ఈ చిదంబర రహస్య మేమిటో తను కూడా తెలుసుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు గోపాలం.

డబ్బు సంపాదించడానికిగల మార్గా లేమిటని ఆలోచించేడు. ముందు అధికారిమంచి సంపాదించాలి. వారింటికెళ్ళి సేవచెయ్యాలి. లంచ మివ్వాలి. లంచమివ్వడానికి తనదగ్గర డబ్బులేదు. అసలు రూలుప్రకారం తను యితరుల దగ్గర డబ్బు లంచాలు పుచ్చుకోని అందులో కొంతభాగం మీద వాళ్ళ కివ్వాలి. తను ప్రస్తుతం పనిచేస్తున్న సీట్‌లో లంచాలు తీసుకోడానకి చాల అవకాశా లున్నాయి. పన్నెండేళ్లు అనుభవమున్న గ్రేడ్యుయేటె కదా అని దొరగారు తనకి మంచిసీటే యిచ్చేరు. ఇన్నాళ్ళూ ఇటువంటి అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోలేక పోయినందుకు విచారించారించేడు గోపాలం. కాబట్టి ఒక వేపు అధికారిని మంచిచేసుకుంటూ, యింకో వేపు లంచాలు పుచ్చుకుంటూ, అందులో కొంతభాగం అధికారికిస్తూ ప్రమోషన్ సంపాదించి, అప్పుడు యింకా ఎక్కువ లంచాలు సంపాదించి అలా మెల్లిగా అంతా నిర్మించుకురావాలి! భేష్! ప్లాను మహా చక్కగా కుదిరింది అనుకున్నాడు గోపాలం. గౌతమబుద్ధుడికి జ్ఞానోదయం కలిగినట్లు గోపాలానికి యీ మహాపథకం స్ఫురించింది. ఉత్సాహంతో కుర్చీ దిగి అరుగుమీంచి రోడ్డుమీదకి ఒక దూకు దూకి వీధిలోంచి నడిచి వెళ్ళేడు.

ఇప్పుడు కోర్టుకు సెలవలు కాబట్టి మునసబు గారు ఇంటిదగ్గరే వుంటారు. మునసబుగారు చాల మంచివారు. ఇన్నాళ్ళూ ఆయనతో వ్యక్తిగతంగా సంబంధం పెట్టుకోకపోవడం పెద్ద పొరపాటు. మంచికేనా చెడ్డకేనా ఆయన దన్నుండాలి. అయితే యిన్నాళ్ళకి మొదటిసారిగా వారింటికి వెళుతున్నప్పుడు వొట్టి చేతులతో వెళ్ళకూడదు. ఒక డజను మామిడిపళ్లు కొని పట్టుకెళితే బావుంటుంది. బహుశా తను వెళ్ళేసరికి ఆయన స్నానం చేస్తూనో, భోజనం చేస్తూనో వుంటారు. అప్పుడీపళ్లు మునసబుగారి కుమార్తె రమణమ్మ చేతికే ఇచ్చివచ్చును. రమణమ్మ చాల అందమైంది. ఇంటరు చదువుతోంది. ముందు ముందు తను రమణమ్మతో చనువుగా మాట్లాడాలి. వాళ్లింట్లో వాడిలాగే చనువుగా తిరగాలి. వాళ్ళకి చిన్నచిన్న పనులు చేసిపెట్టాలి. ఇవన్నీ తను కట్టబోయే సౌధానికి సోపానాలు. కొంపతీసి చనువుకొద్దీ రమణమ్మ తన్ను ప్రేమిస్తే! వివాహం చేసుకో మంటే! ఒక భార్య వుండగా మళ్ళీ ఎలా చేసుకో

గలడు? తన భార్య చనిపోతే బాగుండు ననిపించింది గోపాలానికి. ఛీ! భార్య చావు కోరడమేమిటి? అందులోకీ సావిత్రిని సుఖపెట్టడానికే కదా యీ అవస్థ అంతాను. ఇంతకీ రవణమ్మ కర్మం కాలి తన్నెందుకు వరిస్తుంది? అసలా సమస్య రానేరాదు. ఇంతకీ ఏది ఎలా జరుగుతుందో ఎవరు చెప్పగలరు? ఆలోచనలతో గోపాలం బుర్ర కాలెక్కిపోయింది.

ప్రక్కనేవున్న మంగలిషాపులోకి వెళ్లి గడ్డాం గీయించుకుని, మొహం కడుక్కుని తల దువ్వుకుని, అద్దంలో చూసుకున్నాడు గోపాలం. తలమీద ఒకటి రెండు వెంట్రుకలు నెరిసేయి. కాని యవ్వనం సడలిపోలేదు.

పళ్ల దుకాణందగ్గర ఒక డజను మామిడిపళ్లు కొని సరాసరి మునసబు గారింటికి వెళ్లేడు గోపాలం. వీధి గుమ్మంలో నిలుచున్నాడు. లోపలినుండి రవణమ్మ వచ్చి "ఎవరు?" అంది.

"మునసబు గారు లేరాఅండి?"

"పూజలో వున్నారు. అలా కూర్చోండి" అని వెళ్ళిపోయింది. రవణమ్మకు యీ పళ్లు ఎలా యివ్వడమో గోపాలానికి బోధపడలేదు. మళ్ళీ పిలిస్తే బాగుండదు! అస లేమని పిలవాలి?

ఇంతలో లోపలినుండి బంట్రోతు వీరయ్య వచ్చాడు. గోపాలానికి చక్కటి ఆలోచన తట్టింది. "చూడు వీరయ్యా; యీ మామిడిపళ్లు తీసికెళ్ళి ఇంట్లో అమ్మగారి కిచ్చేసిరా" అని సంచీ అందించేడు వీరయ్యకి. తన చిక్కుసమస్య ఒక త్రుటిలో పరిష్కారమైంది.

మరో అయిదు నిముషాలకి రవణమ్మ వీధిలోకి వచ్చింది. రవణమ్మ నిజంగా చాల అందమైంది. రొమ్ములమీద బరువుగా, నల్లగా తాచుపాములా జారుతున్న జడకు రిబ్బను ముడివేసుకుంటోంది. తల వొంచుకున్నప్పుడు తెల్లటి మెడమీద నీలిరక్తనాళాలు అందంగా కనిపిస్తున్నాయి. గోపాలం గాభరాగా లేచి నిలుచున్నాడు. మామిడిపళ్ళు యీమె చేతికందించే భాగ్యం తనకు దక్కనందుకు విచారించేడు.

అతని గాభరా రవణమ్మ కనిపెట్టింది. "కూచోండి. నాన్నగారిపూజ అయింది. వస్తారు గోపాలంగారంటే మీరేనా?" అంది నవ్వుతూ.

"అవునండి."

"మామిడిపళ్లు చాల బాగున్నాయి. ఎక్కడివి? కొన్నారా?"

ఏమని జవాబివ్వాలో గోపాలానికి తోచలేదు. ఇటువంటి ప్రశ్న వస్తుందనిగాని, వస్తే ఎలా జవాబివ్వాలనిగాని ఇంతకు మునుపు ఆలోచించుకొని రాలేదు. కొన్నానని చెప్తే లంచమిస్తున్నాడనుకుంటుంది. లేకపోతే ఎలా వచ్చాయంటుంది. ఏమిటి దారి? హఠాత్తుగా ఒక ఆలోచన తట్టింది.

"అబ్బే లేదండీ, మా తోటలో కాసినవి. ఈ రకం సువర్ణరేఖలు అసలు బజారులో కనబడవండీ!" అన్నాడు. తన సమయస్ఫూర్తికి సంతోషించేడు.

అంతట్లో మునసబు గారు లోపలినుండి వచ్చారు. గోపాలం లేచి నిలబడి వినయంగా నమస్కారం చేశాడు. మునసబు గారు చొక్కా తొడుక్కుంటూ, "ఏమిటోయ్—గోపాలం, ఏమిటి విశేషం?" అని ప్రశ్నించేరు.

"అబ్బే. ఏమీ లేదండీ, ఓసారి తమ దర్శనం చేసుకు వెళదామని వచ్చాను" అన్నాడు గోపాలం.

"నాన్నా, గోపాలంగారు వాళ్ల తోటలో కాసిన మామిడిపళ్లు తెచ్చిఇచ్చేరు. చాల బావున్నాయి" అంది రవణమ్మ.

"అలాగటోయ్, చెప్పేవు కావు. ఏమాత్రం తోటుంది! పెద్దదేనా?"

"అబ్బే లేదండీ, ఏదో మా నాన్నగారు వేయించారు" అన్నాడు తడబడుతూ గోపాలం. తోట పరిమాణం ఎలా చెప్పాలో తెలియలేదు.

"ఏదో బాగానే వుంది. తోటా దొడ్డీ యీ రోజుల్లో సంపాదించడమంటే బహుకష్టం" అన్నారు మునసబు గారు.

గోపాలం ఉక్కిరిబిక్కిరైనాడు. అసలు వ్యవహారం ఇలా తిరుగుతుందని అనుకోలేదు. మునసబుగారితో తను డబ్బున్నవాడని చెప్పుకోవాలో, ఎలా చెప్పుకుంటే తన భావికార్యక్రమానికి మంచిదో ముందుగా ఆలోచించుకుని రాలేదు. ఏదైనప్పటికీ ఆయనముందు తనీవిధంగా అబద్ధమాడడం తన కిష్టంలేదు. అసలు వ్యవహారమంతా గందరగోళమైంది. ఛీ! దీనంతటికీ రవణమ్మే కారణం. తన పాలిట బాగా దాపరించింది, శనిలాగ! అనుకుని మునసబుగారి దగ్గర సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు గోపాలం.

* * *

మన్నాటినుంచీ గోపాలం లంచాలు పుచ్చుకోవడం ప్రారంభించేడు. మొదట్లో కష్టంగా వున్నా తరవాత క్రమంగా అలవాటైంది. మనుషుల తరహాలనుబట్టీ కేసులనుబట్టీ ఎలా మాట్లాడాలో, లౌక్యం, నటన, కపటం, మోసం అన్నీ చక్కగా అలవర్చుకున్నాడు. కాని ఇవన్నీ అతనికి సమంగా వొంట

బట్టలేదు. లౌక్యం లౌక్యంగానూ, నటన నటనగానూ బయట పడేవి.

ఇప్పుడు గోపాలానికి స్నేహితులు ఎక్కువయారు. వారందరూ గోపాలాన్ని స్తుతించడం ప్రారంభించేరు. ఊళ్లో ఎవరింట్లో ఏ శుభ కార్యం జరిగినా అతనికి ఆహ్వాన మొచ్చేది. గోపాలం ఘనత బంధుకోటిలోకూడా వ్యాపించింది. బావ మరుదులు, తోడల్లుళ్ళూ తరుచు వస్తూ పోతున్నారు.

ఊళ్ళో ఎప్పుడేనా గోపాలం విషయమొస్తే "గోపాలం దేనికైనా సమర్థుడు. అంచేతే భగవంతుడు అతనికి ఐశ్వర్యం, ధర్మచింత, ఉత్తమ గుణాలు అన్నీ ప్రసాదించేడు" అనేవారు పెద్దలు. సంఘంలో తన హోదా, తన ప్రయోజకత్వం ఎంతలో పెరిగిందో సులువుగా గ్రహించేడు గోపాలం. కాని అతనికిదేం నచ్చలేదు. ఇప్పుడు బంధువులు, స్నేహితులూ మాటాడేమాటల్లో పెద్ద మార్పు కనిపించింది. "ఫలానాభూమి చవగ్గా అమ్మేస్తున్నారు కొంటారా" అని ప్రశ్నిస్తాడు ఒకడు. "ఈ అద్దెఇంట్లో ఎన్నాళ్లీపాట్లు, ఒక చిన్న కొంప నిలేసుకుంటే మంచిద"ని యింకొకరు సలహా యిస్తారు. "మా సంఘానికి విరాళ మివ్వండి" అని యింకొకరు అర్థిస్తారు. "మీకేమండీ, అదృష్టవంతులు. బి. ఏ. పాసయేరు. చదువుకున్న చదువు వొట్టినే పోతుందా, అంచేతే యీనాడు నాలుగు రాళ్లు సంపాదిస్తున్నారు" అని ఒకరిద్దరు తనముందే అన్నారు. అప్పుడు గోపాలానికి చాల చిరాకేసేది. "బోలెడు డబ్బుపోసి, శ్రమపడి బి. ఏ. చదవడం చాల పొరపాటుచేశాను. నా బి. ఏ. వల్ల నాలుగు రాళ్లు సంపాదించడంలేదు. నా సంపాదనవల్ల నాకూ, నా బి. ఏ కీ గౌరవమొచ్చింది" అని జవాబు చెబుదామనుకున్నాడు. లంచాలు పుచ్చుకునేవాడికి విలువలు ఆపాదించే యీ అనాగరికులను చూసి గోపాలం అసహ్యించుకునేవాడు. కాని ఏమీ మాట్లాడకుండా వచ్చేసేవాడు.

ఇప్పుడు సావిత్రిలోకూడా గొప్పమార్పు గమనించేడు గోపాలం. సావిత్రిలో యిప్పుడు చిరాకు, కోపం మాయమయినాయి. పిల్లల్ని కొట్టదు. తను రోజూ చక్కగా అలంకరించుకుని, పిల్లలని మంచి సంరక్షణ చేస్తుంది. తనతో నెమ్మదిగా భయభక్తులతో, ప్రేమతో మాట్లాడుతుంది. ప్రతి విషయంలోనూ తన సలహా తీసుకుంటుంది. తన అనుమతి లేనిదే ఏ పనీ చెయ్యదు. ఇంతకుముందులా అక్కయ్య దగ్గరికి, అన్నగారి దగ్గరికీ వెళిపోతానని బెదిరించదు. తన అనుమతి కోరుతుంది. తను మాటాడితే ఎదురుచెప్పదు. తనపట్ల ఆమెకున్న అనురాగం విషయంలో తనకెప్పుడూ, ఎటువంటి సంశయమూ లేదు. కాని ఆమెకూడా అందరి భార్యల్లాంటిదే. పాపం, అమాయకురాలు అనుకున్నాడు గోపాలం.

సావిత్రి తన్ను సంతోష పెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తూంది. ఆమె మళ్లీ తనవీణ బయటికి తీసింది. సావిత్రికి సంగీతం బాగా వచ్చును. వీణ వాయించ గలదు. పాడ గలదు. శ్రావ్యమైన కంఠం. పెళ్లయిన తొలిరోజుల్లో భార్య పాట విని పరవశం చెందేవాడు తను. ఆనాడు సావిత్రి పాట అవ్యక్త మధుర భావాల్లా, పూచిన సంపెంగ పువ్వు వాసనలా తిరం గాలుగా వచ్చి తన హృదయాన్ని తాకేది. ఆ రోజులు స్వప్నంలా గడిచేయి. ఆనాటికీనాడు మళ్లీ పాట వింటున్నాడు.

కాని యీ పాట విన్నప్పుడు గోపాలానికి ఆనాటి అనుభూతి కలగడం లేదు. మీదు మిక్కిలి అతని మనసు ఎంతో బాధపడేది. ఇదంతా చాలా కృత్రిమంగా కనిపించేది.

ఒకనాడు సాయంత్రం కచేరీనుంచి వచ్చేసరికి సావిత్రి తల దువ్వుకుని, సిగలో గులాబీలు ముడుచుకుని అతని రాకకు ఎదురుచూస్తూంది. గోపాలం కాఫీ తాగి గదిలో కుర్చీమీద కూర్చుని దినపత్రిక చూస్తున్నాడు. సావిత్రి తమలపాకులకు సున్నం రాసి అందించింది.

"ఏమండీ, మా అమ్మ వుత్తరం వ్రాసింది" అంది మెల్లిగా.

"ఊహూ..."

"వచ్చేవారం మా చెల్లెలి పెళ్లట"

"మంచిదే"

"మనల్ని పిలవడానికి మా తమ్ముడు వస్తాడట. మీరొక వారం పదిరోజులు సెలవు పెడితే..."

"అబ్బే, లాభంలేదు. ఇప్పుడు కచేరీలో పని ఎక్కువగా వుంది. సెలవ దొరకదు. నువ్వెళ్లు నేను రాను."

"బావుందండీ, మీరు రాకుండా నేను వెళ్లనుసుమండీ."

గోపాలానికి చిరాకేసింది. ఇంతకు మునుపు తనొక్కర్తే వాళ్ళవాళ్ళింటికి ఎన్నిసార్లు వెళ్ళలేదు? ఇప్పుడు ప్రయోజకుడైన భర్తతో వెళ్లి నలుగురిచేత మర్యాదలు పొందుదామని ఆశపడుతూంది అనుకున్నాడు గోపాలం.

ఆవేళ అసలు గోపాలంమనసు బాగులేదు. ఒకప్పుడు తనొక బీదస్త్రీదగ్గర లంచం తీసుకున్నాడు. అప్పటికే ఆమె ఇదరు పిల్లలతల్లి. భర్త చనిపోయాడు. ఆమెకు తానెట్టి సహాయం చెయ్య

లేనని తెలిసి కూడా లంచం తీసుకున్నాడు. ఆమె మీద దావా వేసిన మార్వాడీవాడు కేసుగెలుచుకుని ఆమె సామానులు జప్తుచేసుకున్నాడు. ఆ స్త్రీ ఇవాళ తనకి రోడ్డుమీద బిచ్చమెత్తుకుంటూ కనబడింది. తన మనసు ఎందుకో చాల బాధపడింది. తను చేస్తున్న పని చాల హేయమయింది. తన్ను క్షమించమని ఆమెను తన మనసులోనే కోరేడు. ఇవాళతో ఏమైనాసరే ఒక దమ్మిడీ లంచం తీసుకోకూడదని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఈ కృత్రిమసౌఖ్యమే తనకెంతో బాధ కలిగిస్తూంది.

"మీరు రాకపోతే నేను వెళ్ళను" అంది సావిత్రి.

"అయితే ఏడువు. నేనుమాత్రం చస్తే రాను." గోపాలానికి చాల కోప మొచ్చింది. "నావుద్యోగం పోతే మీవాళ్లు నాకేమేనా వుద్యోగమిస్తారా? వాళ్ళకసలు కనికారమేనా కలగదు. వీడొట్టి చవట వెధవని వెక్కిరించి సంతోషపడతారు" అన్నాడు చిరాకుగా. సావిత్రి మాటాడలేదు. గోపాలానికి వెంటనే విచారమేసింది. తను అర్థంలేకుండా కోపం తెచ్చుకున్నాడు.

సావిత్రి మాటాడకుండా, బుర్ర వొంచుకుని, చీరకొంగుతో కళ్ళనీళ్లు తుడుచుకుంది. ప్రయోజకుడైన భర్తముందు భార్య అంతకన్న చెయ్యగలిగినదేముంది? ఏం, తన కోపం అర్థంలేనిదని చెప్పకూడదూ? అసలు పెళ్లామనేది మొగుడికింతలా లోకువయిపోవడం గోపాలానికి నచ్చలేదు.

కాని సావిత్రి కళ్ళనీళ్లు చూసేసరికి అతని మనసు కరిగింది. "ఎంత అమాయకురాలివే. ప్రతి చిన్నవిషయానికీ యిలా అయితే ఎలా చెప్పు? నాకు సెలవు దొరకదు. నువ్వు మీ తమ్ముడితో వెళ్లు. సెలవు దొరికితే నేనూ వస్తాను" అని మెల్లిగా నచ్చచెప్పేడు.

సావిత్రికి ధైర్యమొచ్చింది. పెళ్ళిలో చదివించడానికి చీర, పంచల చాపు కొనాలంది.

"సరే, నువ్వు బజారుకెళ్లి కొనుక్కురా, నాకు తీరికలేదు" అన్నాడు గోపాలం.

"మీరొచ్చి మంచివి ఎంచండి"

"నాకు చీరల గొడవ ఏమీ తెలీదు"

"బావుందండీ, తెలియకపోవడమేమిటి?" అంది సావిత్రి.

గోపాలానికి ఆశ్చర్యమేసింది. ఈ లోకంలో డబ్బు సంపాదించగలిగినవాడు సర్వజ్ఞుడని, వాడికి తెలియని విషయమంటూ వుండదని కాబోలు ఆమె వుద్దేశం. అయినా, ఆమె వెళ్లి కొనుక్కోకూడదూ? భార్య భర్తమీద యింతగా ఆధారపడడంలో అర్థం లేదనిపించింది గోపాలానికి.

చీర విషయమై గోపాలం పాతిక రూపాయలు మంజూరు చేశాడు. సావిత్రి అతి అయిష్టంగా వొప్పుకుంది. ప్రస్తుతానికి ఆమె, పిల్లలూ వెళ్ళడానికి నిర్ణయమైంది. కాని ఎలాగైనా సెలవుకోసం ప్రయత్నించమని సావిత్రి మరీ మరీ చెప్పింది.

గోపాలం ఆలోచనలో పడ్డాడు. లంచగొండితనం తనకు ప్రసాదించిన హోదా, ప్రయోజకత్వాలను చూస్తే తనకే అసహ్యమేస్తూంది. జ్ఞానం మానవత్వం అనేవి డబ్బుకంటె విలువైనవనీ, అవే జీవితానికి ఆనందాన్నీ, పూర్ణత్వాన్నీ చేకూర్చగలవనీ తన మనసు హెచ్చరిస్తూంది. సంఘం కొలిచే కొలబద్దలతో తన ప్రయోజకత్వాన్ని కొలవడం తన విద్యకీ, విజ్ఞానానికీ ఎంతో అవమానకరంగా స్ఫురించింది. తనకీ గౌరవం అక్కరలేదు. తనలో వచ్చిన బ్రహ్మాండమైన మార్పును గమనించి ఆశ్చర్యపోయాడు గోపాలం. ఇక మీదట ఒక దమ్మిడీకూడా లంచం పుచ్చుకోకూడదని నిశ్చయించుకున్నాడు.

రెండురోజులు గడిచేయి. ఈ రెండు రోజుల్లోనూ గోపాలం ఒక కానీ లంచం పుచ్చుకోలేదు. ఈ సంగతి అప్పుడే కచేరిఅంతా వ్యాపించింది. అందరూ తలోకరీతి వ్యాఖ్యానించేరు. మూడో నాడు గోపాలం ఆఫీసుకు వెళ్లేక, మునసబుగారు పిలిస్తే ఆయనగదిలోకి వెళ్లేడు.

మునసబుగారు ఏదో వ్రాసుకుంటూ తలెత్తి కూర్చోమన్నట్లు సంజ్ఞచేశారు. కాని గోపాలం కూర్చోలేదు.

"రామకోటయ్యకు చార్జీ అప్పగించు, నీమీద పైనుండి పెద్ద చార్జిషీటువచ్చింది. కచేరీకాగితాల్లో నువ్వు చెయ్యరాని తప్పులు చేశావు. కొన్ని కాగితాలమీద తేదీలుకూడా మార్చబడివున్నాయి. నీ మీద ఎంక్వయిరీ జరిగి కేసు ఏదో తేలేవరకూ నిన్ను ప్రస్తుతం సస్పెండు చెయ్యవలసి వచ్చింది." అన్నారు మునసబుగారు గుక్క తిప్పుకోకుండా.

గోపాలం నిలువునా కృంగిపోయాడు. ఏం చెయ్యాలో తెలియక అలాగే నిలుచున్నాడు. మునసబుగారు మళ్లీ తలెత్తి, "నీ సంగతి నాకు బాగా అర్థమయింది. సరే ముందు ఆచార్జిషీటుకు సంజాయిషీ వ్రాసి దాఖలు చెయ్యి, తరవాత ఆలోచిద్దాం" అన్నారు. మునసబుగారు నిజంగా సహృదయులు.

గోపాలం మాట్లాడకుండా వచ్చి రామకోటయ్యకు చార్జీ అప్పగించేడు. పాపం పిల్లలవాడు అని తక్కిన గుమాస్తాలు సానుభూతి చూపించేరు.

హెడ్డు గుమాస్తామాత్రం వెకిలినవ్వు నవ్వేడు. "లంచాలు పుచ్చుకోగానే సరా? అబ్బో, దాని కెంత సమర్థత కావాలి!" అన్నాడు అనుభవజ్ఞుడైన హెడ్డు గుమాస్తా. లంచాలు పుచ్చుకోవడంవల్ల వుద్యోగం పోవడంలో వున్న చిన్నతనం కంటే, లంచాలు పుచ్చుకోడంలో అసమర్థుడు కావడంలో ఎక్కువ చిన్నతనముందని కాబోలు అతని అభిప్రాయం. గోపాలానికి హెడ్డుగుమాస్తానుచూస్తే వొళ్లుమండింది. కాని మాటాడకుండా చార్జిషీటు పుచ్చుకుని యింటికి వచ్చేశాడు.

సరాసరి గదిలోకి వెళ్లి మంచంమీద పడుకున్నాడు. సావిత్రి తన చెల్లెలుపెళ్లికి వెళ్లడానికి సన్నాహమై వచ్చింది.

"ఏమండీ సెలవు దొరకలేదా?" అన్నాది మెల్లిగా. గోపాలం మంచంమీద లేచి కూర్చున్నాడు. "సావిత్రీ, ఇవాళ నా వుద్యోగం పోయింది. మళ్ళీ ఏదేనా దొరికేవరకూ అంతా సెలవే. పద నేను కూడా వస్తాను మీవాళ్లింటికి." అన్నాడు.

సావిత్రి మొదట్లో నమ్మలేకపోయింది. కాని గోపాలం మళ్లీ చెప్పేడు. ఆమెకు నోట మాట రాలేదు. ఎవరో తలమీద కర్రతో కొట్టినట్లనిపించింది. డబ్బులేక బాధపడిన కష్టదినాలు మళ్లీ జ్ఞాపకమొచ్చేయి. భగవంతుడు తనకీ, తన పిల్లలకీ యీ శిక్ష ఎందుకు విధిస్తున్నాడో ఆమెకు అర్థం కాలేదు. తలగడలో మొహంపెట్టి చేతులతో కప్పుకుంది. "లే, విచారించకు వెధవ వుద్యోగం పోతే మరొకటి దొరకుతుంది. పద సామాను కట్టు, నేనూ వస్తాను వెళదాం" అన్నాడు గోపాలం.

"నేను వెళ్లను, నాకొద్దు" అని వెక్కి వెక్కి ఏడిచింది సావిత్రి. ఆమె ఎందుకు వెళ్లనంటూందో గోపాలానికి అర్థమయింది. సావిత్రిమీద అతనికి జాలి కలిగింది.

పక్షిరాజ! ★

శ్రీ కందుకూరి రామభద్రరావు

సంజ చెంగావి చెంగులు జాఱనడవ
మిసిమి బంగరు టంచులు మెఱసిపోవు
పశ్చిమాకాశ మండలి నిశ్చలముగ
వలయములు చుట్టి యెగసెదు పక్షిరాజ!

లాతి యండజ పఙ్క్తి కులాయములకు
జట్టుపల నార్చి పాఱెడు సందడులకు
విముఖత వహించి, వెలుగు విన్వీథినుండి
కాంచుచుంటివె సంధ్యావికాసప్రకృతి?

ఎన్ని యేళ్ల పొంగులిముడ్చుకొన్న చాన,
వృద్ధగౌతమి! సాయం ప్రవృద్ధరాగ
సంపదలస్నాతమై, నిశ్చప్రశాంతసరణి
దర్శనమ్మునొసగు చైతన్యమేదో!

సంజకెంజాయ చాలు అపరంజినించు
తటమహోద్యాన నిత్యసౌందర్యలక్ష్మి
మధురహాసోపశోభిత మానభావ
సేదదేర్చును కలగిన జీవనముల

కవివె నీవును? ఆకాశ గమనమబ్బె
పుట్టుతోడనె! రసపరిపుష్టప్రకృతి
దన్మయతజెంది యేవొ గీతములు నించి
పాడుకొందువు లోలోన నీడజంబ!

కలచు జీవితక్లిష్టసంఘటన స్మృతికి
మఱపు తలుపుబిగించి నెమ్మదిని, సుంత
కూరుచుంటి నొంటిగ నదీకూలమంటు
హరిత తృణదళ రంజితాస్తరణభూమి.

ఈమనోహర ప్రకృతిలో నెగయు నిన్ను
గన్నసాజాత్యసంబంధకలన యేదొ
వలసలో నాప్తదర్శనభాగ్యమటుల
నామెడెంద నలర్చి యానందమొసగు.

ఓయి ఖగరాజ! రాగదే యుల్లసమున
అనుదినంబును నిట్లుసాయాహ్నసమయ
సుందరాకాశపథమున, డెందమలర
బాడుకొందము ప్రకృతిసంపదలు నించి.